

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESAS KOLĒĢIJA

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV 1010

Tālrunis: 67830735, 67210274 Fakss: 67830770
e-mail: tiesa@satv.tiesa.gov.lv

LĒMUMS PAR ATTEIKŠANOS IEROSINĀT LIETU

Rīgā

2021. gada 16. februārī

Satversmes tiesas 2. kolēģija šādā sastāvā: kolēģijas priekšsēdētājs Aldis Laviņš, tiesneši Daiga Rezevska un Jānis Neimanis, kolēģijas sēdē izskatījusi Satversmes tiesā saņemto [..] (turpmāk – Pieteikuma iesniedzējs) pieteikumu par lietas ierosināšanu (pieteikums Nr. 19/2021),

konstatēja:

1. No pieteikuma izriet, ka Pieteikuma iesniedzējs lūdz Satversmes tiesu:
 - 1.1. atzīt Krimināllikuma 55. panta vienpadsmito daļu (turpmāk – apstrīdētā norma) par neatbilstošu Bērnu tiesību konvencijas 37. panta „b” apakšpunktam;
 - 1.2. noteikt likumdevējam pienākumu veikt grozījumus apstrīdētajā normā, lai nodrošinātu tās atbilstību Bērnu tiesību konvencijas 37. panta „b” apakšpunktam;
 - 1.3. nodrošināt Pieteikuma iesniedzēja anonimitāti Satversmes tiesas procesā;
 - 1.4. izskatīt lietu slēgtā tiesas sēdē.
2. Apstrīdētā norma noteic, ka nosacīta notiesāšana nav nosakāma personai par tīša nozieguma izdarīšanu, ja persona agrāk bijusi notiesāta ar brīvības atņemšanu un sodāmība par to nav noņemta vai dzēsta likumā noteiktajā kārtībā. Nosacīta notiesāšana nav nosakāma personai, kura ir izdarījusi Krimināllikuma 159. vai 160. pantā paredzēto noziegumu.

3. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 20. panta piektajai daļai, lemjot par to, vai uz saņemtā pieteikuma pamata lieta ir ierosināma, kolēģija izvērtē, vai:

- 1) lieta ir piekritīga Satversmes tiesai;
- 2) iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu;
- 3) pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 18.–19.³ panta prasībām;
- 4) pieteikums nav iesniegts par jau izspriestu prasījumu;
- 5) pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums vai faktisko apstākļu izklāsts

pēc būtības ir mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu, par kuru lēmusi kolēģija.

Turklāt saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 20. panta sesto daļu Satversmes tiesa var atteikties ierosināt lietu, ja konstitucionālajā sūdzībā sniegtais juridiskais pamatojums ir acīmredzami nepietiekams prasījuma apmierināšanai.

4. Satversmes tiesas likuma 16. panta 6. punkts noteic, ka Satversmes tiesa izskata lietas par Latvijas nacionālo tiesību normu atbilstību tiem Latvijas noslēgtajiem starptautiskajiem līgumiem, kuri nav pretrunā ar Latvijas Republikas Satversmi (turpmāk – Satversme).

Līdz ar to šā lēmuma 1.1. apakšpunktā norādītais prasījums ir piekritīgs Satversmes tiesai. Savukārt šā lēmuma 1.2. apakšpunktā norādītais lūgums ir cieši saistīts ar prasījumu izvērtēt apstrīdētās normas atbilstību Bērnu tiesību konvencijas normai un pēc būtības nevar tikt vērtēts atrauti no minētā prasījuma.

5. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 17. panta pirmās daļas 11. punktam persona pieteikumu Satversmes tiesā var iesniegt tikai Satversmē noteikto pamattiesību aizskāruma gadījumā. Savukārt saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmo daļu konstitucionālo sūdzību (ieteikumu) Satversmes tiesai var iesniegt ikviena persona, kura uzskata, ka tai Satversmē noteiktās pamattiesības aizskar tiesību norma, kas neatbilst augstāka juridiska spēka tiesību normai.

5.1. No pieteikuma un Tiesu informatīvajā sistēmā pieejamās informācijas izriet, ka ar tiesas spriedumu Pieteikuma iesniedzējs atzīts par vainīgu vairāku Krimināllikuma XVI nodaļā, tostarp 160. panta piektajā daļā paredzētā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanā un sodīts ar brīvības atņemšanu uz četriem gadiem un desmit mēnešiem, kā arī ar probācijas uzraudzību uz trīs gadiem. Šos noziedzīgos nodarījumus Pieteikuma iesniedzējs izdarījis, būdams nepilngadīgs. Nosakot soda apmēru, tiesa uzskatījusi, ka nav pamata notiesāt Pieteikuma iesniedzēju nosacīti, jo tādējādi konkrētajā situācijā netiks sasniegts soda mērķis.

Pieteikumā norādīts, ka apstrīdētā norma liedz tiesai nepilngadīgu personu notiesāt nosacīti, ja viņa izdarījusi Krimināllikuma 160. pantā paredzēto noziedzīgo nodarījumu. Šāds regulējums esot pretrunā ar Bērnu tiesību konvencijas 37. panta „b” apakšpunktu, kas paredz, ka bērnam apcietinājums var tikt piemērots tikai galējas nepieciešamības gadījumā un uz iespējami īsāku laiku. Tādējādi likumdevējs, pieņemot apstrīdēto normu, neesot izpildījis pienākumu īpaši aizsargāt bērnus.

5.2. Satversmes 89. pants noteic, ka valsts atzīst un aizsargā cilvēka pamattiesības saskaņā ar Satversmi, likumiem un Latvijai saistošiem starptautiskajiem līgumiem. No šā panta redzams, ka likumdevēja mērķis nav bijis pretstatīt Satversmē ietvertās cilvēktiesību normas starptautiskajām cilvēktiesību normām. Gluži pretēji – konkretizējot Satversmes normas kopsakarā ar starptautiskajos cilvēktiesību līgumos ietvertajām normām, ir jānodrošina šo normu savstarpēja harmonija (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2019. gada 7. novembra sprieduma lietā Nr. 2018-25-01 17. punktu un 2019. gada 5. decembra sprieduma lietā Nr. 2019-01-01 16.3.1. punktu*). Tas nozīmē, ka starptautiskajos cilvēktiesību līgumos un Satversmē ietvertās pamattiesības Latvijas tiesību sistēmā veido vienotu veselumu.

Satversmes 110. panta pirmais teikums noteic, ka valsts aizsargā un atbalsta laulību – savienību starp vīrieti un sievieti, ģimeni, vecāku un bērna tiesības. Satversmes tiesa ir atzinusi, ka starp tām tiesībām, ko garantē Satversmes 110. pants, ir bērnu tiesības uz valsts atbalstu un aizsardzību (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2005. gada 4. novembra sprieduma lietā Nr. 2005-09-01 9.3. punktu un 2006. gada 2. novembra sprieduma lietā Nr. 2006-07-01 13.1. punktu*). Likumdevējam ir jāievēro, lai tā pieņemtie normatīvie akti aizsargātu bērna likumiskās intereses iespējami labākajā veidā (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2019. gada 5. decembra sprieduma lietā Nr. 2019-01-01 23.1. punktu*).

Pieteikuma iesniedzējs nav pamatojis, ka no Bērnu tiesību konvencijas izrietētu plašāks, no Satversmes atšķirīgs, tiesību apjoms. Tādējādi konkrētajā gadījumā kolēģija gūst pārliecību par to, ka pieteikumā pēc būtības ir norādīts uz apstrīdētās normas radītu Pieteikuma iesniedzējam Satversmes 110. panta pirmajā teikumā noteikto pamattiesību aizskārumu.

Līdz ar to Pieteikuma iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu, ievērojot konstitucionālajai sūdzībai Satversmes tiesas likuma 18. un 19.² pantā noteiktās prasības.

6. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrajai daļai persona var iesniegt konstitucionālo sūdzību Satversmes tiesai vienīgi gadījumā, ja viņa ir izmantojusi visas iespējas aizstāvēt savas tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem vai arī tādu iespēju nav.

No pieteikuma un Tiesu informatīvajā sistēmā pieejamās informācijas izriet, ka Pieteikuma iesniedzējs savu tiesību aizsardzībai pārsūdzējis pirmās instances tiesas spriedumu apelācijas kārtībā, savukārt apelācijas instances spriedumu – kasācijas kārtībā. Tātad Pieteikuma iesniedzējs ir izmantojis visas iespējas aizstāvēt savas tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem.

Līdz ar to pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrajā daļā noteiktajām prasībām.

7. Satversmes tiesas likuma 19.² panta ceturtā daļa nosaka: „Konstitucionālo sūdzību (pieteikumu) Satversmes tiesai var iesniegt sešu mēnešu laikā pēc pēdējās institūcijas nolēmuma spēkā stāšanās. Ja nav iespēju Satversmē noteiktās pamattiesības aizstāvēt ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem, konstitucionālo sūdzību (pieteikumu) Satversmes tiesai var iesniegt sešu mēnešu laikā no pamattiesību aizskāruma brīža.”

Pēc Pieteikuma iesniedzēja ieskata, termiņš viņa konstitucionālās sūdzības iesniegšanai ir skaitāms no pamattiesību aizskāruma brīža, proti, 2020. gada 30. novembra, kad psihologs esot viņu informējis, ka brīvības atņemšanas sodu Pieteikuma iesniedzējam nav bijis nepieciešams piemērot. Tāpat termiņš varot tikt skaitīts no 2021. gada 13. janvāra, kad pēc pārvietošanas uz citu cietuma vienību Pieteikuma iesniedzējam esot bijis jāsatiekas arī ar citiem ieslodzītajiem. Šajā brīdī Pieteikuma iesniedzējs viņam piespriesto sodu – brīvības atņemšanu – izjutis kā savu pamattiesību aizskārumu.

Gadījumā, kad pamattiesības tiek aizskartas ar tiesību piemērošanas aktu, personai jāizmanto vispārējie tiesību aizsardzības līdzekļi, kas paredz iespēju apstrīdēt vai pārsūdzēt tiesību piemērošanas aktu, ar kura starpniecību tiesību norma ir aizskārusi personas pamattiesības (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2007. gada 26. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2006-38-03 8.1. punktu*). Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 19.² panta ceturtās daļas pirmajam teikumam šādā gadījumā par procesuālā termiņa konstitucionālās sūdzības iesniegšanai skaitījuma sākuma brīdi ir uzskatāms pēdējās institūcijas nolēmums.

Satversmes tiesas kolēģija jau ir konstatējusi, ka Pieteikuma iesniedzējs ir pārsūdzējis viņam nelabvēlīgo pirmās instances tiesas spriedumu un tādējādi ir

izmantojis visas iespējas aizstāvēt savas tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem (*sk. šā lēmuma 6. punktu*). Tāpēc termiņš Pieteikuma iesniedzēja konstitucionālās sūdzības iesniegšanai ir skaitāms no pēdējās institūcijas nolēmuma spēkā stāšanās dienas, proti, **(datums)**, kad Augstākās tiesas Kriminālietu departaments pieņēma lēmumu par atteikšanos ierosināt kasācijas tiesvedību lietā Nr. [..]. Pieteikums Satversmes tiesā saņemts 2021. gada 3. februārī. Tādējādi Pieteikuma iesniedzējs ir nokavējis termiņu konstitucionālās sūdzības iesniegšanai.

Līdz ar to pieteikums neatbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta ceturtais daļas pirmajā teikumā noteiktajām prasībām.

8. Papildus Pieteikuma iesniedzējs lūdzis nodrošināt viņa anonimitāti Satversmes tiesas procesā.

Saskaņā ar likuma „Par tiesu varu” 28.³ pantu pieteikums, pēc kura izskatīšanas pieņemts lēmums par atteikšanos ierosināt lietu, ir ierobežotas pieejamības informācija. Lēmums par atteikšanos ierosināt lietu var tikt publicēts Satversmes tiesas mājaslapā, aizklājot fizisku personu identificējošus datus. Tādējādi konkrētajā gadījumā nav nepieciešams papildus noteikt ierobežotu pieejamību Pieteikuma iesniedzēja identificējošajai informācijai.

Līdz ar to šā lēmuma 1.3. apakšpunktā norādītais lūgums ir atstājams bez izskatīšanas.

9. Pieteikuma iesniedzējs lūdzis izskatīt lietu slēgtā tiesas sēdē.

Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 22. panta desmito daļu jautājumu par lietas izskatīšanas veida noteikšanu Satversmes tiesa izlemj rīcības sēdē pēc lietas nodošanas izskatīšanai.

Līdz ar to šā lēmuma 1.4. apakšpunktā norādītā lūguma izlemšana nav Satversmes tiesas kolēģijas kompetencē un tas atstājams bez izskatīšanas.

Ņemot vērā konstatēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 3. punktu, Satversmes tiesas 2. kolēģija

nolēma:

- 1.** Atteikties ierosināt lietu pēc [..] pieteikuma (pieteikums Nr. 19/2021).
- 2.** Atstāt bez izskatīšanas šā lēmuma 1.3. un 1.4. apakšpunktā norādītos lūgumus.

Lēmums nav pārsūdzams.

Kolēģijas priekšsēdētājs

Aldis Laviņš